

”Kära Tracy” – ett vittnesmål om de första åren i Amerika

Följande brev, som skrevs av Emma Olmon till barnbarnsbarnet Tracy Elftmann, beskriver hennes barndom i Saskatchewan, Canada. Hon var född 1888 på torpet Rivallen i Renålandet. Föräldrar var Pehr Jonsson och Gertrud Ersdotter. Mer om familjen kan läsas i Heimlöutas årskrönika 1987 s. 10-11. Emma Olmon avled 1977 i Minneapolis, Minnesota. Brevet har översatts till svenska av Barbro Jönsson, Renålandet.

Mats Göransson

Kära Tracy!

Som du vet föddes jag i Sverige för åttiotvå år sedan, den 4 mars 1888. När jag var nästan fem år, emigrerade mina föräldrar till Canada. Efter en lång och händelserik, och ibland riskfylld resa, anlände vi på den Kanadensiska Stillaohavsjärnvägen (the Canadian Pacific Railroad) på julafton 1893 till byn Whitewood i Saskatchewan. Där möttes vi av vänner och kördes med oxar och släde de 30 engelska milen (1 mile = 1609m) till vårt nya hem i detta främmande land. Denna resa minns jag än. Vi mindre barn bäddades ner korsvis i nedre änden av släden, som sardiner i en burk, och på en bädd av halm med en fårskinnsfäll under oss och en ovanpå. Dessa fällar minns jag också. De var gjorda av färgade fårskinn med ullens kvar på och fodrade med hemspunnet och hemvävt ylletyg. De var mycket varma, men eftersom det tog nio timmar att komma fram till vårt mål, och på grund av den kanadensiska vintern, blev vi väldigt kalla. Vi blev emellertid varmt mottagna i min mosters hem. De hade kommit hit några år före oss och hade nu inrättat sitt eget hem på en gård. Detta samhälle kallades Nya Stockholm och låg i den östra delen av provinsen Saskatchewan. Det var även den äldsta svenska bebyggelsen i den delen av Canada. Vi bodde på denna plats i fyra år.

Du kanske är intresserad av att veta att efter en äventyrlig uppväxt och efter att ha gift mig med din mormorsfar Dr. O. E. Olmon, återvände vi till detta samhälle under första världskriget för ta upp kyrkligt arbete bland de svenska lutheranerna. Under vår vistelse där deltog vi i byggandet av en ny kyrka i stället för den lilla träkyrka dessa pionjärer hade rest. Vi var också stolta ägare av den andra bilen i samhället, en Overland som för det mesta satt fast i lera på sommaren och snö på vintern, så vi var glada att lita på våra trogna hästar. En annan viktig händelse var när din mormor, Marion Lien, föddes där liksom din mormors bror Bill.

Denna sommar, 1970, hade man hundraårsjubileum där. Vi var ledsna att vi inte kunde acceptera deras inbjudan och delta. Vi har hört att de hade väldigt trevligt. Många dignitärer var närvarande, och bland hälsningarna var en från Canadas premiärminister och en från Drottning Elizabeth av England.

Tillbaka till vår berättelse. Vi bodde där hos släktingar och vänner i fyra år, eftersom det inte fanns något ställe att hyra, och det var väldigt ont om pengar. Dugliga män arbetade många timmar för femtio cent om dagen. Under den tiden hade min far, Per J. Vickberg, funnit en plats för vårt hem 25 eng. mil söderut, där han hade registrerat sig för ett stycke jord i Percival i Saskatchewan. På den tiden garanterade de provinsiella statsmakterna 160 tunnland jord till den som ville bo på den i minst fem år och odla jorden. Han hade nu plöjt upp ett fält, grävt en brunn, byggt en torvlada och höll på att bygga ett litet hus av hemsågat timmer.

När han tidigt på hösten kom på besök och för att hämta några saker han behövde, bad mor att få komma med tillsammans med barnen, för hon var så trött på och besvärad av att tränga sig på andra. Hon sa till far att vi kunde bo i den nya ladan tills han hade huset färdigt. Han behövde inte övertalas så vi kom alla med. För oss unga var det oerhört spännande.

Vintern kom emellertid tidigt den hösten och far hann inte få huset färdigt i tid. Vi måste bo i ladan hela vintern och dela den med en ko och tre hästar. Det var den vinter då jag fyllde tio den fjärde mars. Allting var primitivt på prärieprovinserna i Canada på den tiden.

Vår lada var byggd av en dubbel vägg gjord av uppresta poppelpålar med halm mellan och sedan täckt med torv som far hade vänt upp med plogen. Taket var också av torv med tjärpapp under. Mamma ordnade det så bra hon kunde med de få saker hon hade: ett skåp för mat, en säng, ett bord, ett par stolar, en stor koffert och en liten vedspis att laga mat på och att hålla oss varma med. Jag förstår inte hur vi överlevde den vintern utan att taket fattade eld från den heta pipan från spisen som stack upp genom taket. Jag antar att snön som låg ovanpå hjälpte till. En gardin var den enda skiljeväggen mellan vårt husrum och resten av ladan. Mamma sa att hon var tacksam för att det fanns två utgångar. På andra sidan gardinväggen fanns en tom spilta och krubba där min yngre bror och jag sov. Varje natt åt vår gamla ko i båset intill så mycket av höet som hon kunde nå, så att våra fötter halkade ned i hennes krubba. Min syssla var att dra upp min bror igen och släta till det hö som var vår madrass, så att jag kunde fortsätta sova. Min bror vaknade aldrig! När din mormors syster Mavis var väldigt liten och bad om en saga berättade jag om denna händelse. Efter att ha tänkt en liten stund sa hon: ”Men mamma, du sov i en krubba alldeles som Jesusbarnet gjorde.” Så ofta små barn kan få oss äldre att tänka!

Så tidigt på våren han kunde gjorde far i ordning huset så att vi kunde flytta in. Jag kommer ihåg att det kändes farligt för golvet var inte helt färdigt, så källaren var delvis som ett öppet gap. Mamma var så lycklig att hon grät, men jag gick tillbaka till den tomma ladan och grät över förlorade glädjeämnen. Vi hade en särskild lek; mina bröder och jag gömde saker för varandra i halmen mellan poppelpålar, och vi klättrade över kon och hästarnas ryggar för att hitta dem. Djuren var mycket tålmodiga och verkade tycka om våra upptåg. Ett annat minne från den vintern var mors motvilja att tacka ja till inbjudningar från de få nybyggare som fanns där före oss. Hon var mycket medveten om ”ladparfymen” som hade en förmåga att klänga sig fast vid oss trots hennes ansträngningar. Vi blev emellertid dubbelt välkomnade när far snabbt fick en ledande ställning i samhället, och han var i många år lekmannapredikant vid de gudstjänster som hölls i hemmen och senare i den lilla kyrkan han hjälpte till att bygga.

Den sommaren var viktig för mig och min åtta år gamle bror, för vi besökte skolan för första gången. Vi promenerade en och en halv eng. mil till den lilla landsbygdsskolan och fick nya vänner och nya intressen. Denna skola hade tidigare inrättats av ett engelskt samfund en bit söder om oss, så nu lärde vi oss snabbt att tala det engelska språket vid sidan om det svenska som vi redan kunde. Kanske jag borde förklara att skolan hölls på sommaren då, och vi hade våra ferier på vintern på grund av den stränga kylan och att det inte fanns någon transport. En av våra plikter den sommaren var att hjälpa till med att rensa i trädgården och plocka bort ohyra från potatislandet, vilket Alf och jag tyckte var mycket svårt. Han höll en kaffebråk medan jag plockade insekterna. Jag tyckte aldrig om det jobbet, men vi hade ingen spray då. En syssla som vi tyckte mycket mer om var att springa omkring i skogen runt vårt hus och leta pinnar och torra träd och dra hem åt far att hugga upp till ved, när han kom hem från fältet. Jag tror också att det var den sommaren vi började leta reda på korna för mjölkning. Vi hade två då, och de sprang fria i skogen utanför de inhägnade fälten.

Det brukade inte vara svårt att hitta dem, för de älskade att komma in i fällan som pappa hade byggt, bli mjölkade och stå i röken som ordnats för deras skull. Myggorna och flugorna plågade dem så på sommaren.

Ett minne som kommer för mig är att jag satt på en låg pall och kardade ull åt mor, medan hon satt vid sin mors spinnrock som de hade fört med sig från Sverige. Dessa kardor var ungefär 15 x 20,5 cm med ett handtag på långsidan på var och en av dem och med ett slags böjda metallhakar på insidan för att hålla ullen på plats. Det var rätt komplicerat att lära sig att göra släta rullar lika långa som kardan av en liten bit ull. Min ambition var att ha fem sådana rullar färdiga för henne att spinna. Först fyllde hon tre spolar med fin jämn tråd. Sedan snoddes dessa trådar ihop till ett garn starkt nog att använda till stickning av de sockar, halsdukar och vantar vi behövde. Denna process kallade hon *tvinna*, och det brukade hon låta mig hjälpa till med. Jag önskar att jag hade dessa kardor och spinnrocken kvar nu, men ingen satte värde på sådant "gammalt skräp", och då mor snart slutade använda dem, blev de upphuggna till tändved. Annars kunde de ha varit dina nu.

P.S. Jag hoppas du kan använda denna lilla historia, Tracy.

Din tillgivna Emma Olmon.